

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת אמור תש"פ

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

תמיד אפילו באותו פעם אל ה' כי "הוא" יוציא מרשת, תיבת הוא למעט מלך שאינו מצווה על התוליה.

"לא יקרחו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת" (כא, ה)

הואיל והכהנים רתחנים הם - אומר ה"בן איש חי" - באה התורה בפסוק זה להזהיר במיוחד על מדת הכעס. שכן, אמרו חז"ל (פסחים סו ע"ב): "כל אדם שכוועס, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו", והיכן נמצאת החכמה? בראש. לכן הוזהרו הכהנים: "לא יקרחו קרחה בראשם" - אל תכעסו כדי שלא תסתלק חכמתכם מראשכם.

והנה, ביום צום, גם אנשים שבדרך כלל הנם רגועים - נעשים עצבניים יותר, ויש צורך אפוא להזהיר באופן מיוחד שלא לכעוס בימי הצומות.

וכך הוא הרמז בפסוק: "זקן" - לפני האות ז' באה האות ו', לפני ק' - צ' ולפני נ' - מ', יוצא צום. אומרת התורה: "לא יקרחו קרחה" - אל להם לכהנים לכעס, כדי שלא יפסידו את חכמתם מחמת הכעס. "ופאת זקנם" - את צדו של הזקן, האותיות שלפני מלה זו, היינו צום - "לא יגלחו".

מעבר לזה, "ובבשרם לא ישרטו שרטת" - עליהם לשמור על הבריאות ולא לכעוס.

שאלו פעם את רבי שלמה כהן זצ"ל, מתלמידי ה"חזון איש", שה"חזון איש" העיד עליו שהוא כהן מיוחס:

"מדוע, באמת, אמר עליך ה"חזון איש" שהנך כהן מיוחס?"

- "אינני יודע" - ענה. "אולי בגלל שאני רתחן..."

- "אתה רתחן? הלא מעולם לא ראינו אותך כועס!"

- "האמת שמלידה הייתי כעסן מאד, אלא שעבדתי על עצמי להתגבר על מדת הכעס. לדוגמא: פעם ראיתי באיזה ספר, עוד בוילנא, עצה - שלכל אדם תהיה בבית חליפה מיוחדת עבור הכעס, וכשירצה לכעוס - ילך לחדר השני, ילבש את החליפה כדי לכעוס, ובינתיים ישכך הכעס".

- "אבל לך יש חליפה ליום חול וחליפה לשבת בלבד, היכן היא אותה חליפה של כעס?"

- "אני שכללתי את השיטה, השארתי אותה בחנות..." (ומתוק האור) כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני ה'." (כב, ג)

כתב רש"י: "ונכרתה וגו' - יכול מצד זה לצד זה יכרת ממקומו ויתיישב במקום אחר ת"ל אני ה' בכל מקום אני".

שמעתי מעשה נורא שאירע פעם ליהודי אחד שהיה חוכר אצל פריץ במדינת גאליציה, והלך אצל בית הפריץ בחוה"מ פסח כדי לעבור עמו על חשבונות החכירה, וסוף דבר, אחר זמן ארוך שהיו טרודים בחשבונות, הגיעו למסקנה שהכל הוא על הצד היותר טוב, ישר ונכון, והוציא הפריץ בקבוק י"ש - שכר כדי לשתות לחיים על גמר החשבונות, ואחרי ששתה היהודי והלך לדרכו נזכר פתאום שפסח היום ויאחזנו רעדה על שנכשל ושתה חמץ גמור בפסח.

הלך היהודי אל הגאון בעל שואל ומשיב, הג"ר יוסף שאול נאטאנזאהן ז"ל, אב"ד לעמבערג, ובקשו שיסדר לו הרב סדרי תשובה על חטאו הנורא. השו"מ, אשר כידוע, למרות התנגדותו לתנועת החסידות היה מעריך את ראשיה, המליץ על האדמו"ר מבעלזא האמצעי, הרה"ק רבי יהושע'לע זצ"ל, ואמר ליהודי שיסע אליו ויציע לפניו את תוגת לבו. אלא שהוסיף וצייה עליו לא לשאול כמו חסיד תמים, אלא כשהרב יתן לו עצה מה לעשות שישאל ממנו למה נותן לו דווקא עצה זו.

עשה האיש כמצות הרב בעל שואל ומשיב, ונסע לבעלזא, והאדמו"ר ר' יהושע'לע ז"ל אחרי ששמע את סיפורו של היהודי אמר לו שימכור את עסקו ויעקור ממקומו ויקבע את דירתו בארץ ישראל.

כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו (כא, ב) יש להבין מדוע הקדים להזכיר את האם קודם האב, בשונה מכל התורה שהאב מוקדם לאם כדאיאתא במשנה סוף כריתות "האב קודם לאם בכל מקום"?

ב"אבן עזרא" כאן, כתב תירוץ פלאי: "וטעם להזכיר אמו קודם האב כי הזכר חי יותר מהנקבה ברוב". אמנם יש להבין, שבהמשך הפסוקים לגבי כהן גדול, אומרת התורה (כא, י - יא) "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו וגו' ועל כל נפשת מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא", והקדים את האב לאם, ולפי האבע"ז הרי האב מאריך ימי יותר?

ואפשר לתרץ עפ"י דברי חז"ל (מכות יא, א) "אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו", דהיינו שאימותיהם של הכהנים גדולים היו מספקות מזון ובגדים לתושבי העיר מקלט בכדי שלא יתפללו על הכהנים הגדולים שימותו. והנה איתא בגמ' "רבה ואביו מדבית עלי קאתו, רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביו דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין". חזינן מכאן שגמילות חסדים מאריכה את ימיו של האדם.

ובזה מיושב הקושיא שהבאנו, שאכן בדרך כלל האנשים מאריכים ימים יותר מהנשים כנ"ל מהאבן העזרא, אבל אצל כהן גדול, שאמו עסוקה תדיר בגמילות חסדים לספק מים ומזון לתושבי ערי מקלט, היא מאריכה ימים יותר, ולכן כתוב אצלו "לאביו ולאמו" שכן אמו מאריכה יותר ימים.

ציוני תורה

בספר "טעמא דקרא" מביא הגר"ח קנייבסקי לתרץ בשם אביו, שהיות וה"כהונה גדולה" בדרך כלל עוברת בירושה, א"כ אביו של הכהן גדול הרי גם היה כהן גדול ו"הרבנות מקברת בעליה", לכן מת אביו קודם לאמו.

טעמא דקרא

בספר "אמרי בינה" כתב לתרץ, שלכן כתיב אצל הכהן הגדול קודם לאביו ואח"כ לאמו, שכן בזמן שנאמרה פרשה זו - בר"ח ניסן, היו ג' כהנים בעולם: אהרן, אלעזר ואיתמר. והנה אצל אהרן לא שייך לומר שלא יטמא לאביו ולאמו שכן אביו ואמו כבר לא היו אז בעולם, על כרחך שהכוונה היא לאלעזר, שכשיתמנה לכהן גדול לא יטמא לאביו ולאמו. והנה באם אמו תמות לפני אביו, עדיין לא יהא כהן גדול כי אביו אהרן עדיין משמש ככהן גדול, ורק אם קודם ימות אביו - אהרן, אז יתמנה הוא במקומו לכה"ג, וע"ז מזהירה התורה שלא יטמא לאביו, ולאחמ"כ כשאמו תמות, ג"כ לא יטמא לה שכן הוא כה"ג.

בספר "ציוני תורה" מבאר עפ"י ה"אמרי בינה" הני"ל אף את הטעם למה אצל כהן הדיוט בתחילת הפרשה מזכיר קודם "לאמו ולאביו": היות שדברה התורה אל "בני אהרן", ובאם ימות קודם אביהם אהרן הרי אחד מהם יהפוך לכהן גדול ולא שייך לומר עליו "יטמא" שהרי אסור לו להיטמאות לאביו, לכן כתב "לאמו ולאביו" שקודם מתה אמו ונשארו כהנים הדייטים שמצווים להיטמא, ואין זה סתירה לדברי ה"אמרי בינה", כיוון שכשדיבר הכתוב מעניין כהנים הדייטים כתבם בסדר הראוי למקרה זה וכשהזהיר על כהנים גדולים כתבם בסדר הנכון לעניין זה, והרי נאמר זה לדורות, אלא שסדר הכתובים כפי העניין באותו שעה.

ציוני תורה

והוא אשה בבתוליה יקח (כא, יג)

בתורת כהנים (אמור ב, ז) וכן בירושלמי (הוריות פ"ג ה"ב) "הוא ולא המלך ונוזיר", הביא ב"פרדס יוסף" בשם "פרפראות לחכמה", לפרש את הפסוק בתהילים (כה, טו): "עיני תמיד אל הוא כי הוא יוציא מרשת רגלי", שהיה תירוץ לדוד על בת שבע, דגט כותב לאשתו, אך עדיין היה עבד איסור אם היה מוזהר אבתולה דהיא היתה בעולה, ואע"ג דאינו חייב מיתה משום אשת איש מכל מקום היה נלכד ברשת מצודת איסור, לזה אמר עיני

להם כח לעבוד כל ימי השבוע, והנה איך נידע באם כוונת האדם בשמירת השבת היא בכדי לנוח יום אחד או שכוונתו לקיים מצוות ה'?

באם נראה שהאדם מתגורר בין האומות ששם קבעו למנוחה יום אחר בשבוע, ואעפ"כ מוסיף לשבות גם ביום השבת – ע"כ שכוונתו במנוחתו לקיים מצוות בוראו שהרי לצורך מנוחת הגוף כבר שובת ביום אחר. וזה כוונת הכתוב "שבת היא לה" – שיש לקיים את השבת כי היא מצוות השם, והיכן זה ניכר. באם תשמרו שבת "בכל מושבותיכם" גם בין האומות, כנ"ל. (עפ"י כתב סופר)

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון (כג, ב)

הנה הקושיא ידועה מה ענין שבת אצל מועדות. ויש לפרש על דרך רמז דהנה המספר של הימים טובים הם ששה ימים ב' של פסח וא' של שבועות וא' של ראש השנה וב' של סוכות. והנה בכל יום טוב מותר לעשות מלאכה של צורך אוכל נפש. וזאת הוא הכונה דקאי הכל על מועדות רק ששת ימים דהיינו כל המועדות תעשה מלאכה לצורך אוכל נפש אבל וביום השביעי דהיינו יום כיפור שבת שבתון הוא כל מלאכה לא תעשה אפילו צורך אוכל נפש אסור. (חנכות התורה)

למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים וגו' (כג, מג)

הנה רבים מקשים למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשותו בניסן כי בניסן היה תחילת היקף עננים, אמנם י"ל לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביום הכפורים וממחרת יום הכפורים ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן, וזה היה ב"א בתשרי, וכתוב (שמות לו, ג) והעם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר עוד ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, וב"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשא את הזהב במנין ומשקל, ובחמשה עשר התחילו לעשות, ואז חזרו הענני כבוד ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי.

ויצא בן אשה ישראלית (כד, י)

וברש"י: "לגלג ואמר ביום השבת יערכנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של תשעה ימים בתמיה".

כתב בספר "אזנים לתורה" חובה על האדם לקיים את מצוות התורה כהלכתן וכמשפטן, בין אם מבין טעמן ובין אם לאו. על האדם להשריש בלבו שכאשר אינו מבין ומשיג איזו הנהגה מהנהגות השי"ת או איזו מצוה ממצוות התורה, אין זאת אלא מחמת קוצר ומיעוט המשיג, ולפיכך לא יפגום כהוא זה בקיומה בשלימות.

ראיה לנו ממעשהו של המקלל. תחילת חטאו היתה בכך שלגלג על מצות לחם הפנים, לאחר שעניינו היה תמוה בעיניו, וסופו שקילל וגידף שם המפורש ששמע בסיני.

והנה אכן על פי הבנתו ראוי המלך לאכול פת חמה בכל יום ולא פת צוננת של תשעה ימים, ברם, לו היה מאמין שמשפטי ה' אמת צדקו יחידיו, וממתין שבוע ימים, היה נוכח לדעת כי לאחר שמונה ימים היתה עדיין הפת חמה, ואז היה ניצל מחטא חמור זה ומעונשו.

(טללי אורות)

מאוצרות המגידים

ושמרת מצוותי ועשיתם אותם אני ה', ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל (כ"ב, ל"א-ל"ב)

הבה נלמד ונחזיר ללבונו את דברי חז"ל בגמ' יומא (פ"ו.) להבין ולהתבונן מהו קידוש השם:

"מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח, ומשאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, ראו פלוני שלמד תורה כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ישראל אתה עבדי אשר בך אתפאר".

הנה אנחנו מורגלים במושג "קידוש השם" למסור נפש ולמות על קידוש השם. אולם כאן מלמדים אותנו חז"ל, שדבר ראשון חובתינו "לחיות על קידוש השם!!" וכן רח"ל בהיפוך כמו שחז"ל ממשיכים שם עיי"ש, זהו לחיות בחילול השם רח"ל.

ומהו לחיות על קידוש השם?

הנה שמענו ולמדנו בגמרא זו שלושה יסודות.

(א) שאפי' ה"בריות" הפשוטים שאינם ת"ח, מכירים ויודעים שיש הנהגת עדינות פנימית והנהגת אמת של בן תורה!!! וגם יודעים הם כולם ומכירים שיש הנהגת נימוסין של אדם רגיל.

וכמצות הרב בעל שו"ת ומשיב שאל אותו יהודי מה ראה על ככה ליתן לו דווקא עצה זו, אמר לו האדמו"ר, שני נימוקים עמי, האחד הוא מכח מדרש באיכה רבה (א, כח) "לכך נאמר גלתה יהודה מעוני על שאכלו חמץ בפסח כדכתיב "לחם עוני", הרי שבגלות יש תיקון על עוון אכילת חמץ, ועוד טעם שני, שבפסוק (שמות יב, יט) כי כל אוכל מחמצת ונכרתה הנפש וגו' הנגינה על תיבת ונכרתה היא "גרשיים", ושונה בזה משאר מקומות שכתוב בהם ונכרתה, שיש להם נגינה אחרת, ובזה יש רמז דב"גירוש" אפשר לצאת ידי חובת ה"ונכרתה" הזה. ואם יש כבר צורך לגלות ממקומו למקום אחר אז בוודאי עדיף לנסוע לארה"ק.

כשהלה חזר אל הגאון בעל שו"ת והציע לפניו את הדברים, הוציא חומש והתחיל לבדוק בכל המקומות שכתוב בהם ונכרתה עד שמצא שבפר' אמור יש עוד פעם שכתוב ונכרתה ונגינתו גרשיים "כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני ישראל לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני ה'". ויאמר לו השו"ת בוודאי לפני צאתך לדרך לנסוע לאר"י תפקוד עוד פעם את בית האדמו"ר מבעלזא כדי לקבל ממנו ברכת פרידה, ואז תשאל ממנו מה עם המקרא הזה שגם בו נמצאת נגינת גרשיים על תיבת ונכרתה.

וכך הוה, היהודי נסע עוד פעם א' לבעלזא ושאל את שאלתו כפקודת הרב בעל שו"ת, ויען האדמו"ר מבעלזא ז"ל ויאמר לו שיעיין שם ברש"י מה שכתב, ששם מסיים בו הכתוב אני ה' וכתב על זה רש"י ז"ל: ונכרתה וגו' יכול מצד זה לצד זה יכרת ממקומו ויתיישב במקום אחר ת"ל אני ה' בכל מקום אני" עכ"ל (והוא מתורת כהנים). ולכאורה תמוה שזה הוא המקום היחיד שבתורה שהוסיף כן על ונכרתה, ולמה בשאר מקומות לא חש שנפרשנו 'מצד לצד זה יכרת ממקומו וישב במקום אחר' דווקא כאן האריך הכתוב בדבריו כדי להוציא מלבנו הוה אמינא כזו.

אלא שכאן הנגינה על ונכרתה היא גרשיים והיה מקום לטעות ולחשוב שדי בזה שיכרת ממקומו וישב במקום אחר, לכן האריך לומר "מלפני אני ה' בכל מקום אני. נמצא שרק ב'ונכרתה' דחמץ ששם הנגינה היא גרשיים ולא אמר 'מלפני אני ה' יש אפוא מקום לדייק שיכול לצאת ידי חובתו בגירוש בלבד.

שור או כשב כי יוולד והיה שבעת ימים תחת אמו וגו' (כב, כז)

אינא במדרש: "מכאן לתחיית המתים מן התורה". ותמוה. באר המהר"י אסאד: האדם הוא נזר הבריאה. והנה למרבה הפלא, בעת שהוא נולד, אין בכוחו לדאוג לעצמו. הוא נזקק לאחרים שיאכילו אותו ויטפלו בו במשך כמה שנים עד שיעמוד על רגליו. וכשמגיע לימי הזקנה – שוב זקוק הוא לעזרה ולסיעוד. לעומת זאת השור, הכשב או העז, שבוע לאחר לידתם הם כבר עצמאיים, ומשום כך "ביום השמיני והלאה ירצה לקרבן".

היתכן שכך יראה האדם – נזר הבריאה?

על כרחך שישנו המשך לאחר המיתה, והרי לנו תחיית המתים מן התורה.

ובעניין הזה ראוי להזכיר את המעשה הבא:

בחור שעמד להתקלקל ולסטות מן הדרך, בא לשוחח עם רבי שלום שברון זצ"ל.

שאל אותו רבי שלום: "מי יותר מאושר אתה או הפרה?" "אני" ענה הבחור - "מדוע?"

- "מפני שהפרה שותה מים ואוכלת קש, ואילו אני שותה קפה ואוכל עוגות. הפרה ישינה בבז' ואילו אני יושן במטה על מזרון. על הפרה יורד גשם ולי נעים בבית".

- "האם ראית פרה שהולכת לרופא כי כואב לה הגב?" - "לא".

- "האם ראית פרה שהולכת לרופא להתלונן על קלקול קיבה?" - "לא".

- "אם כן מה יעזור לך לישון על מזרון ולחיות בבית חם ונעים בחורף, או לאכול מאכלים משובחים?"!

התחיל הבחור לבכות.

"מדוע הנך בוכה?" שאל רבי שלום.

ענה הבחור: "אני בוכה על כך שאינני בהמה..."

אמר לו רבי שלום: "תנוח דעתך, אתה באמת בהמה..."

(ומתוק האור)

שבת הוא לה' בכל מושבותיכם (כג, ג)

יש להבין מה הכוונה "בכל מושבותיכם", וכי תעלה על דעתך שאין צריך לשמור שבת בכל מקום?

אלא, ידוע שבכל העמים בחרו להם יום אחד למנוחה, ואפי' במצריים, מצינו במדרש שמשנה רבינו פעל אצל פרעה שישבתו יום אחד בכדי שיהא

דעו לכם, כי בעלי ז"ל, חי איתי כעשרים ושש שנים ובלא בנים, כפי שאפשר להבין מאליו, הרי בדרך הטבע, שבכזה מצב שאין לבני הזוג ילדים, נוצרים חיכוכים ונערמות טענות בלב וכו' וכמוכן שהמצב רוח בבית ירוד ואפלולי, מה שגורם לכך שהכבוד ההדדי, לא שלם.

נאים דרכיו

ועתה, מעידה אני על בעלי ז"ל, שבכל העשרים ושש שנים, עד יומי האחרון, ועד רגע הפטירה, לא שמעתי ממנו ולו מילה אחת שיכולה היתה להתפרש כאילו ישנה איזה תרעומת או איזה תביעה כלפיי, והשלום והשלוה, הכבוד והאחווה, שררו בינינו כל חייו, כמו בשנה הראשונה לנישואינו!!

מתוקנים מעשיו

ועוד יתרה מזאת, שהיו פעמים שכאשר הייתי ממהרת לצאת, ולפיכך לא הייתי מכינה בשבילו ארוחת ערב, לא די שלא הקפיד, אלא שכאשר הייתי שבה הביתה, היו מוכנים על השולחן שתי חתיכות עוגה, לצידם היו ערוכים שני כוסות עם קפה, והקומקום אף הוא היה חם, מוכן למזיגה. הכל ערוך ומסודר בשבילי!!

הנה שמעתם ממני, שיעור במידות ממנו! סיימה הרבנית את דבריה. וכפי ששמעתי את כל זה מהגה"צ ר' משה אהרן שטרן זצ"ל שהיה נמנה על תלמידי.

הנה ראינו "כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו" עליו אפשר להראות באצבע ולראות בעין פשוטה, שאין אלא תוצאה של "ראו פלוני שלמד תורה" שרק מתוכה שייך לעלות לדרגה כזו של מתוקנים מעשיו! שכן כלונו יודעים שאצל הלו הרחוקים מתורה וקרובים לחיכוכים בחוצות, במקרים כמו אלו, בבית פנימה אין שקט ושלווה, ואין כוס קפה עם עוגה...

גם השפחה מכירה בעדינות הת"ח

וכעת נראה עוד, איך שלא רק לאחר מעשה אפשר לראות בבירור את הקשר שבין תורה למידות, אלא שגם קודם מעשה, יכולים ויודעים אפי' ה"בריות" הפשוטות, שאצל גדולי התורה, אפשר לדעת ולצפות מלכתחילה את התנהגותם המרוממת, ולחזות מראש את תגובתם השונה מכל אדם! ולהערים עליהם בהתאם לכך...!! הבה ונראה מעשה פלא ממש.

היה זה אצל ר' איצל פטרבורג זצ"ל, כפי שסיפר לי ר' שמחה באקשט, בשם אביו הגה"צ ר' אהרן באקשט זצ"ל, שסיפר לו על הזדמנות אחת בה נתארח בביתו של ר' איצל זצ"ל, והרבנית - אשתו של ר' איצל - חולה היתה ושכבה במיטתה ולא יכלה לקום ולכבד את האורח.

בשל כך הביאה הרבנית אשה אחת, שתבשל במקומה ותגיש ותכבד את בעלה ואת האורח הנכבד, כשהיא שוכבת במיטתה ונותנת משם את ההוראות המפורטות למבשלת.

והנה בעודי שוהה מעט בבית קודם הסעודה, שומע אני - מספר ר' אהרן, איך שהרבנית מדריכה את האשה בפירוט, איזה דגים ואיזה בשר, ואיך להכין, ומפרטת היכן נמצא כל דבר. בהטעימה - תערכי הכל בטוב טעם וברוח לב כמו "יום טוב", לכבוד האורח.

לאחר שנטלנו ידיים, אני ור' איצל. הרבנית לא נחה ועמדה על המשמר וצעקה ממיתתה לאשה, נתת כבר את הדגים? והיא משיבה "כן", כשהוונה בפועל היתה שנתנה את כל הדגים שבישלה לתוך הסל שהכינה מראש לעצמה... "כעת תגיש את הבשר" צועקת הרבנית. - "בסדר" משיבה האישה ושוב הסל המיועד פער את פיו ובעל הכל בשקט ובדומיה...

כך התנהלה לה ה"סעודה הדשנה" שהכינה הגברת לעצמה, ואילו לנו, לא הגישה אלא חתיכה קטנה של כבד וקצת מרק וחסל...

והכל לאור היום ולעין כל, ממשיך ר' אהרן ומטעים את מה שראה והרגיש, שהטעם לכל ההתנהגות הזו נבעה מתוך כך, שברור היה לה שני דברים פשוטים, הראשון, שהרבנית לא יכולה לקום, והשני שר' איצל לא יפצה פה לא בהווה ולא בעתיד!!

לכן עשתה את כל מה שעשתה, ללא חת וללא מורא, ללא כל חשש וללא כל בושה, הרבנית אומרת תני את זה ואת זה, והיא משיבה, כן כן... והכל נערם בפנינת החדר ונלקח לביתה, אוכל כיד המלך...

כנראה איפה שאשה זו היתה רגילה, כמו הגר בבית אברהם שראתה מלאכים, כך גם היא היתה רגילה לראות מלאכים - מאן מלכי רבנן - בדמותו של ר' איצלה בלאזר זצוק"ל, ומשלמדה והכירה את ר' איצל, כבר ידעה יפה מאיתנו את הפשט ב"מה הבריות אומרות עליו"... כאשר היא כמשרתת שפילה, מהווה את הדוגמא הנאותה לענין זה.

ואם יש עדיין מאן דהוא שחושב למצא "נאים דרכיו ומתוקנים מעשיו" מחוץ לכותלי בית המדרש, יילך נא אצל המשרתת של ר' איצל לשמוע קצת מוסר...!!

ולכן גם הבריות מראות באצבע ואומרות - "ראו" - שמייחסות את אצילות הנפש לכך ש"פלוני שלמד תורה כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו", וזהו האמת שבלי תורה וכלי שימוש ת"ח, אין ולא שייך "נאים דרכיו". אין ולא קיים "מתוקנים מעשיו", ואינו נמצא כלל!!

(ב) למדנו, שזהו עיקר הקידוש השם - להבחין, ושיבחינו כולם את הנקודה הזו קופא, שבלי תורה אין הנהגה ראויה גם בבני"א לחברות, שבשעה שרואים את ההנהגה הראויה של בן תורה, מבחינים ולומדים מתוך כך שכל ה"יפת אלוקים ליפת" כל ההתייפות של הרחוקים מתורה המתיפים בהליכות נועם, אינו אלא מן השפה ולחוץ וכחתול מאולף, עד שרואה את העכבר...

ואשר זהו גופא מקדש את הקב"ה שנתן לנו את התורה, שדרכה ורק דרכה אנחנו נעשים בני אדם, והמתנהג כבן תורה, וכבן אדם אמיתי שמשתקף ממנו רוממות האדם הנמצאת רק בבן תורה, מוכיח שתורתו של הקב"ה אמת, וחזונו של הקב"ה אמת, שרק דרך התורה בלבד ניתן להתחיל חותם 'אדם' על הנבראים!! ורק זהו מקדש את השי"ת!!

הלאומיות והעדינות המזויפת - אינה קידוש ה'

ואילו כל המצפצים באימרות שונות, ובפרט כאשר לא מוצא חן בעיניהם ההנהגה של בני התורה ששונה ויוצאת דופן מעמי הארץ, ומיד נתלים ב"חילול השם" ואומרים "זה לא יפה שיאמרו כך וכך" וכדו' הרי"ז קידוש הלאומיות... וחילול השם!!

(ג) למדנו - שמי שלא מבין יסוד זה ועדיין סבור שאפשר להיות בני"א ישר דרך ושכולו טוב והגיונות, גם בלי כל שייכות ל"קורא ושונה ומשמש ת"ח", הרי ממילא מעיד על עצמו שאפי' בכלל ה"בריות" הפשוטות שמזכירים חז"ל, אינו נכלל! ואינו אלא בריה שפלה ומושפלת!...

הבריות מוקדקים בהתנהגות ה"בן תורה"

וכך עלינו להתעורר ממילא בצד השני של חילול השם, שמנו חז"ל ואמרו במי שקורא ושונה וכו' ואין משאו ומתנו באמונה ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לרבו שלמדו תורה וכו' ראו פלוני שלמד תורה כמה מגונים מעשיו כמה מקולקלים דרכיו.

שהבריות ועמי הארץ כאשר יראו בן תורה שמתנהג לא כשורה מיד יאשימו את הבן תורה שבו. וכי לא נפגשים המה במי שמתנהג לא כראוי גם אם לא למד תורה!...

אבל אם כן למד, אז דווקא התורה אשמה!... למה? כי מחפשים מומים בבני התורה! ומחפשים מומים בכל שומר תורה ומצוות, והכל לתת לעצמו תירוץ למה לא לקיים מצוות ולמה לא להיות בן תורה! -

ולכן עלינו להיזהר במשנה תוקף שלא ימצאו תירוץ להתרחק מהתורה והמצוות דרך הנהגה לא ראויה שלנו, וזהו החילול השם! כשגורם להתרחק מן התורה, בהיפוך מהקידוש השם שביארנו לעיל.

בן תורה יכול להיכשל בכפליים

ובתוך הבית מדרש פנימה נוכל להוסיף, ולהעמיס ברמיזת חז"ל, שכן תורה המקולקל במידות יכול ויראה גרוע ממני שאינו בן תורה, כי את הנימוסים החיצוניים פרק מעל צווארו, ואת עדינות התורה לא לבש. וע"כ נראה גרוע שבעתיים ברמיסת פיו כחץ מקשת לכל דבר וענין.

"כי כיון שלמד אדם תורה נכנסה בו ערמומיות" ומנצל אותה לרעה בבחינת ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו שאותה לכל הפחות וקברים ואינה מדיפה ריח לכל עובר ושבו. ה' ישמרנו.

נסיים את הדברים בשתי מעשיות, על "כמה נאים דרכיו" שקיים רק אצל גדולי התורה, כאמור:

הגאון ר' שלמה היימן זצוק"ל, שהיה מגדולי תלמידי ר' ברוך בער זצוק"ל, נפטר צעיר לימים כבן חמישים שנה, והוא ערירי ללא בנים, ובימי "השבעה" לא היה את מי לנחם כי אם את אשתו הרבנית, בלבד.

תלמידיו הרבים קיימו מנינים כסידרם בביתו בזמן השבעה, והיו אח"כ מנחמים את הרבנית והולכים לדרכם.

פעם אחת, לאחר התפילה עת ישבו התלמידים בדומיה, נכנסה הרבנית מהחדר הפנימי, נעמדה בפתח וביקשה את רשות הדיבור, וכה אמרה:

אתם שמעתם מבעלי הגדול שיעורים רבים בגמרא ובהלכה, כעת שמעו נא ממני שיעור במידות! אותו תלמדו ממה שאספר לכם על בעלי ר' שלמה ע"ה מתוך חייו האישיים שחי עמי. כולם כרו אוננם כאפרכסת, והרבנית המשיכה ואמרה:

ואנן נענה אבתריה, ראתה שפחה על ר' איצל, מה שלא רואים
'העדינים והמעודנים הלאומיים בה'שכלתם'... (לב שלום)

ביום השבת ביום השבת יעדכנו לפני ה' תמיד (כד ח)

בספר משנת חכמים למהר"ם חאגיז (אות י"ב) מסופר מעשה שהיה בזמן האר"י ז"ל: אחד מהאנוסים שבא מפורטוגל לגליל העליון והתיישב בצפת, שמע דרשה של הרב על לחם הפנים שהקריבו בבית המקדש מדי שבת בשבתו, אותו רב נאנח בדרשתו ואמר מתוך צער, שעכשיו בעוונותינו הרבים אין לנו בית המקדש, ולא מקריבים את לחם הפנים.

אותו אנוס, שלא למד תורה, אך היה מאוד תמים באמונתו, שמע את הדבר הלך בתום לב לביתו, ואמר לאשתו שבכל יום שיש לי תכין לו ב' ככרות לחם מנופה ביי"ג נפות, הוא ביקש ממנה שתלוש את הלחם בטהרה, ותאפה אותו היטב בתנור שבבית, מפני שרצונו להקריב את הלחם לפני היכל ה', אולי יקבל ה' את הלחם שהוא עורך לפניו. אשתו אפתה לו ב' ככרות, ובכל יום שיש לי היה עומד לפני היכל ה' הארון קודש שבבית הכנסת, ומתפלל ומתחנן לפני ה' שיקבלם ברצון, והיה מניח את שני הכיכרות בארון קודש, והולך לו.

השמש, היה בא בכל יום שיש לי לסדר את בית הכנסת, והיה מוצא בארון קודש ב' כיכרות, היה לוקחם בלי לדרוש ולחקור מהיכן באו, ומי הביאם. בשעת מעריב בליל שבת היה רץ אותו איש אל הארון קודש, וכיון שלא היה מוצא את הכיכרות, היה שמח שמחה רבה בלבו, והולך ואומר לאשתו, השבח וההודאה לקל יתברך, שכבר קיבל את הלחם, וחזק אותה שתזהר בעשייתם בשבועות הבאים וכך נמשך הדבר תקופה מסויימת.

באחד מימי שיש לי, שהה הרב שדרש את הדרשה על לחם הפנים, בבית הכנסת, והנה האיש ההוא בא כמנהגו, עם הכיכרות, וקרב אל ארון הקודש, והתחיל לסדר דבריו ותחינותיו מבלי להרגיש שהרב נמצא בבית הכנסת, מרוב ההתלהבות והשמחה שהיו לו בעת שהיה מביא דורון זה לפני המקום, לא שם לב כלל לדבר אחר.

הרב חרה לו מאוד על דבריו של אותו האיש, קרא לו וגער בו, ויאמר לו, שוטה! וכי ה' אוכל ושותה?! ודאי השמש לוקח את הכיכרות, ואתה סבור שה' הוא המקבל! הרב המשיך באמירת דברי מוסר באזני האיש, עד שבא השמש כמנהגו לקחת את הככרות, ואכן התברר שהשמש הוא שהיה לוקחם תמיד, והאיש, כששמע את הדברים, התחיל לבכות ואמר לרב שימחול לו, כי הוא טעה בדרשתו, שהוא חשב לעשות מצוה, ולפי דבריו לא עשה אלא עבירה.

מיד לאחר מכן הגיע לרב שליח מיוחד מהאר"י ז"ל, ואמר לו: לך לביתך וצו לביתך, כי מחר, בעת שהיה לך לדרוש, מות תמות! הרב נבהל על השמועה, והלך אל האר"י שגייד לו מה פשעו ומה חטאתו, והשיב לו האר"י, שמעתי שעונך הוא שביטלת נחת רוח שהיה לו לקב"ה, שמיום שחרב ביהמ"ק לא היה נחת רוח לפני ה' כאותה שעה שהאנוס הזה היה מביא את שני הלחם בתמימות לבו, ומניחם לפני היכלו, וסבור היה שה' קיבלם ממנו. ומפני שביטלת אותו מלהביאם, נגזרה עליך מיתה בלי שום פתח הצלה לפניך. והלך הרב ויצו לביתו, ואכן ביום שבת קודש, בשעה שהיה לו לדרוש, נפטר לבית עולמו.

בספר 'עוד יוסף חי' (פרשת מטות) מביא מעשה ששמע על אודות יהודי אחד תם ועם הארץ, שלא ידע אפילו את פירוש המילים של הפסוקים, ולא ידע להתפלל. וכשהיה הולך לבית הכנסת לא היה אוזח את הסדור בידו, שהרי לא ידע להתפלל, רק היה מאזין לשליח צבור.

היה שם בבית הכנסת אדם אחד, שהיה קולו ערב, והיה מתפלל בקול מפרשת העקדה. וכשהגיע למשניות 'איזהו מקומן של זבחים' היה קורא בנעימה ערבה, ובמילים "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן" היה מאריך בנגון ובסלסול. אותו בור לא ידע את פירוש המילים, וחשב לעצמו שאותן חמש תיבות הן לבטח ברכה גדולה ונשגבה, ולכן אותו אדם מגביה בהן את קולו... על כן, מאותו זמן, בכל ליל שבת כאשר היו כל בניו מתקבצים סביבו לקבל את ברכתו, היה מניח את ידו על ראש כל אחד וקורא בקול גדול ובשמחה: 'אלו ואלו נשרפין בבית הדשן!' והיה בטוח שאין ברכה גדולה מזו.

פעם בליל שבת התארח בביתו ת"ח אחד, וכששמע את דברי ברכתו נזעק ואמר: מה אתה עושה?! מקלל אתה את בניך בליל שבת קודש ומביאם לשריפה בבית הדשן!!! נבעת האיש ולא ידע את נפשו מרוב חרדה, בלילה אמרו לאותו חכם בחלום 'לא טוב עשית שבטלת אותו ממנהגו, כיון שאמר את הדברים לפי תומו, והתכוון לברכה שלמד, היה הקב"ה נוטל חמש תבות אלו ועושה בהן צרופים של ברכות.

(אוצרות התורה)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב).

כתב המשנה ברורה (סימן ככה סק"ד) צריך לכיון ביותר בקדושה לקדש את ה' יתברך, ובזכות זה ישרה עליו ה' ית' קדושה מלמעלה, ויכון לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל והאר"י ז"ל היה מזהיר מאוד על זה עכ"ד ושנה דבריו בספרו תורת הבית שלדעת הזוהר מקיימים כשאומרים קדיש וקדושה מצות עשה של 'ונקדשתי מתוך בני ישראל'.

בספר שומר אמונים (עמוד רנט) כתב ענין נורא המובא בספר מרכבה שלמה לרבי ישמעאל כהן גדול ז"ל: אמר רבי ישמעאל סח לי ססגיאלי שר הפנים, ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה תהא על ישראל, ישבתי בחיקו והיה בוכה והיו דמעות יורדות מעיניו ונופלות עלי, אמרתי לו הדר זיוי מפני אתה בוכה, אמר לי, ידידי בא ואכניסך ואראך מה גנוז לישראל עם הקדוש, תפסני בידו והכסניי לחדרי חדרים ולגנזי גנזים ולאוצרות ונטל את הפנקסים והראני אגדות כתובות צרות משונות זו מזו, אמרתי לו הללו למי הן, אמר לי לישראל, אמרתי לו יכולים ישראל לעמוד בהם? אמר לי, בא למחר ואודיעך צרות משונות מאלו. למחר הכניסני לבית גנזי גנזים ולחדרי חדרים והראני צרות משונות מן הראשונות וקשות, אשר למוות למוות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי, אמרתי לו הדר זיוי כל כך חטאו ישראל, אמר לי בכל יום מתחדשות גזירות קשות מאלו, וכיון שנכנסים ישראל לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים יהא שמיה רבא, אין אנו מניחים אותם לצאת מחדרי חדרים עכ"ד.

הרי תראה אחי אהובי שאפילו נגזר על ישראל כמה גזירות על ידי עניית יהא שמיה רבא מתעכבים הגזירות שלא לצאת לחוץ ע"כ.

כתב החפץ חיים (סוף ספר שמירת הלשון): מה מאוד צריך האדם להתחזק לשמור שלא לבטל אמירת הקדושה ואמן יהא שמיה רבא, דהנה ידוע מה שאמרו חז"ל דלמעלה יש כמה אלפי רבבות מלאכי השרת שאומרים קדושה בכל יום תמיד באימה וביראה. ואיתא בתנא דבי אליהו (פרק טז) יש ארבע מאות ותשעים וששה אלפים רבבות מלאכי השרת שעומדין לפני ומקדשין שמו הגדול בכל יום תמיד מיציאת החמה עד שקיעתה אומרים קדוש קדוש קדוש, ומשקיעת החמה עד יציאתה אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו.

וכמה יתבייש האדם בבואו לעולם העליון ויראה את כל הרעש הגדול היוצא מאלפי רבבות מלאכים קדושים שמקדשים ומשבחים שמו של הקב"ה שיצרו ובראו בחדוה ובשמחה, כשיזכור דכשהיה בעולם העשיה נתן לו הקב"ה גם כן את המעלה הזאת לפאר ולהקדיש את שמו הגדול תמיד בכל עת כצבא המרום במרום והוא התעצל וביטל זאת בחפץ נפשו. והעיקר שיתבונן בימי חייו שיבוא עת שיחפוץ בכל נפשו לפאר ולקדש את שם ה' אבל לא תהיה לו רשות על זה דאדם אין לו רשות לעסוק בתורה וכן לקדש את שם ה', כי אם בעודו בחייו בעולם הזה כידוע. ע"ש שהאר"י בזה.

מעשה נורא על חשיבותה של אמירת הקדיש

בספר "האיש על החומה" שנכתב לזכרו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל מסופר:

אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס בעיר פרשבורג שבהונגריה, הייתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מידי פעם תרומה הגונה לשיבה, בתנאי שיגידו קדיש תמיד לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד אחריו קדיש. הישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה, ומכיוון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק שהצטמצם והלך, עד שנסגר כליל. מצבה הכללי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף אין...

נשאה האשה את סבלה בדומיה, קיבלה עליה את דין שמים, אולם על דבר אחד לא יכלה לוותר, ולבה היה מר עליה ביותר והכאיב לה עד מאוד, והוא ענין הקדיש שעלול להתבטל אחרי שהפסיקה את הקצבתה למטרה זו. במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה, שהישיבה תיאותר להמשיך גם הלאה את אמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם, שמעו ראשי הישיבה את בקשתה ובהתרגשות הבטיחו לה למלא את מבוקשה.

בצאתה מן הישיבה בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד על פי מדותיו ובירכה לשלום, הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה, הפתעתה גדלה שבעתיים בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס איתה בשיחה תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה.

שואל הספר מאיר דרך – והדבר מפליא לכאורה, כיצד עולה על הדעת, שרבי יוסי בן קיסמא, שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות בריבים במסירות נפש ממש, לא יהיה לו חלק לעולם הבא, עד ששומעים אם "מעשה בא לידו", ורק אחרי ששומעים שמעשה בא לידו, שנתחלפו לו מעות של פורים במעות צדקה וחילקם לעניים, אז יודעים שהוא בן העולם הבא, ומה העדיפות של מעשה זה על פני מסירות נפשו להקהיל קהילות בריבים כדי ללמוד תורה?

אומר הרמב"ם יסוד נורא {פירוש המשניות סוף מכות} – ר' חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל וכו'. מעקרי האמונה בתורה כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצות כראוי וכהוגן ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך הנה זכה בה לחיי העולם הבא, ועל זה אמר רבי חנניא כי המצות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה, וממה שיוורה על העיקר הזה מה ששאל ר' חנניא בן תרדיון מה אני לחיי עוה"ב, והשיבו המשיב כלום בא מעשה לידך, כלומר נזדמן לך לעשות מצוה כהוגן השיבו כי נזדמנה לו מצות צדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר וזכה לחיי העוה"ב וכו'.

מדברי הרמב"ם נמצאנו למדים, שרוב המצוות שעושה האדם הן 'נגועות' – הוא קונה אתרוג כדי שכולם יראו; הוא נותן צדקה, כדי שכולם יצלצלו – כל מצוה ומצוה יש בה סרח כלשהו; יכל אדם לחיות שבעים שנה בארץ הקודש ולא לקיים מצוה אחת נקיה – כי " רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות " – נתן לנו שבעים שנות חיים עם תרי"ג מצוות – אולי נצא עם מצוה אחת נקיה, בלי שום סרח של מחשבה זרה!

אומר הספר מאיר דרך – וביאור דברי הרמב"ם הוא, שלמרות שהזכות של מקהיל קהילות בריבים היא עצומה, אבל סוף כל סוף יתכן שנתערב בה איזה שמץ דק מן הדק של מחשבה עצמית (כי זה נעשה בריבים), ועל כן יתכן שדווקא המעשה עם מעות צדקה שנעשה בצנעה ובלי שיוודע לאחרים על כך, הוא המזכהו לעולם הבא!

רבתי, מאוד קשה לקיים מצוה אחת נקיה. אבל יש מצוה אחת שהיא נקיה במאת האחוזים – מצות 'לקט שכחה ופאה'! – איך?

מצות 'שכחה' – ודאי נקיה; מתי אתה מקיים את המצוה? ששכחת! – אם שכחת, אתה לא יכל להגיד: "אני עושה את זה לשם כבוד" – איזה כבוד בדיוק, שיש לך אלצהיימר! ...

מצות 'לקט ופאה' – יכולה להיות נקיה, אם מקיימים אותה כראוי; אם בעל השדה משאיר לקט ופאה והולך משם – הוא לא יודע איזה עניים באים לשדה; הוא חוזר בחזרה לאחר שלשה ימים, ורואה שהכל חתוך עד למטה – זאת מצוה נקיה – הוא לא יודע למי הוא נתן; הוא לא יודע מי לקח!

יכל להיות שבמצות צדקה, הדבר לא יהיה נקי במאת האחוזים; אדם שם צדקה ב'קופת העיר' ורושם: "לרפואת יחזקאל בן דבורה ושמואל בן מנשה ושלמה בן משה" – נא למסור את החבילה לרבינים; אם הוא ביקש שימסרו את זה לרבינים – יש לו איזושהי טובת הנאה מזה; ואם הוא מבקש קבלה – יש לו החזר של 30%; וחוז' מזה, אם הוא נותן 2000 שקל, הדבר יתפרסם בקרב הציבור, אז אחת תגיד לשניה "את יודעת שהוא נותן כל שבוע 2000 שקל!?", וככה כל השכונה תדע מזה. אבל, אם הוא הולך לאחת הקופות ושם 2000 דולר – במצב כזה, אף אחד לא ידע מי שם ומתי – יכל להיות, שזאת תהיה מצוה נקיה לא פחות ממצות 'לקט שכחה ופאה'.

בספר מלכים א' {פרק ה} שולח שלמה המלך שליח, לחירם מלך צור ומבקש ממנו עזרה בבניית בית המקדש:

אומר הנביא: {שם טז} וישלח שלמה אל חירם לאמר: {יז} אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכל לבנות בית לשם ה' אלהיו מפני המלחמה אשר סבבהו עד תת ה' אתם תחת כפות רגלי.

לפי פשט הדברים נראה, כי כל הסיבה שלא בנה דוד המלך את בית המקדש, משום שהיה טרוד כל היום במלחמות.

נשאלת השאלה – האם לא יכל דוד המלך למנות מישהו תחתיו, שיבנה את בית המקדש?

ממשיך הנביא ואומר; אמר שלמה לחירם: {יח} ועתה הניח ה' אלקי לי מסיבי אין שטן ואין פגע רע: {יט} והנני אמר לבנות בית לשם ה' אלקי כאשר דבר ה' אל דוד אבי לאמר בנך אשר אתן תחתיו על כסאך הוא יבנה הבית לשמי.

נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את גורלה ואת נפילתה מאיגרה רמה לבירא עמיקתה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות. מהו הסכום המשוער הדרוש לך? שאל הזקן, אמרה האשה סכום מסויים, שלף הזקן גליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה, אולם

בטרם שם את חתימתו, הוא הביע משאלתו שהיות ומדובר בסכום רציני מאוד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים, עלתה האשה ובקשה משני בחורים להילוות אליה, וחתם את חתימתו למזכרת ולדוגמא.

הלכה האשה למחרת בבוקר לבנק, כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה הוא הביט באשה במבט תוהה, מסתכל פעם פעמים וכולו נבוך ומשתאה, תוך הבעת מבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק, כשראה המנהל את ההמחאה נפל מכסאו והתעלף...

בבנק קמה מהומה, הפקידים ששמעו על המתרחש, הכניסו את האשה לחדר צדדי והפקידו עליה שומר לבל תתחמק, תוך חשד שיש כאן ענין עם מעשה מרמה, אחרי ששבה רוחו של המנהל הוא ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה, שאלה המנהל אימתי וכיצד קיבלה את ההמחאה, אמרה האשה רק אתמול קבלתי אותו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורים שהם עדים לדבר. הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה ללא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה.

ציוה המנהל לפרוע את ההמחאה. ולאחר שהלכה סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה, האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה הקודם, הופיע אביו בחלום, ואמר לו בזה הלשון: דע לך שמהו סדרת מדרך הישרה, והתחתנת עם אשה נכרית, והפסקת לשמור את הקדיש, לא אומרים קדיש אחרי, וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם לי עליו ונחת רוח לנשמתו. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם ההמחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נשואי שתי בנותיה. קמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתי לאשתי שלעגה לכל הענין, אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה, נתאמת לי שאכן החלום אמת היה.

סיים מורנו רבי יוסף חיים זוננפלד את סיפורו ואמר: מי היו שני הבחורים? אני וחברי רבי יהודה גרינוולד (אב"ד דסטמאטא), האיש נהיה לבעל תשובה, אשתו התגיירה כדי, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

(אוצרות התורה)

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם (כג, כב)

מספרת הגמרא {מסכת עבודה זרה יח, א} – תנו רבנן כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנניא בן תרדיון אחד מעשרה הרוגי מלכות לבקרו. אמר לו חנניא אחי אי אתה יודע שאומה זו הרומאים מן השמים המליכה? שהרי החריבה את ביתו של הקב"ה ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת וזאת ראייה ברורה שאין אלא שליח לפורענות מן השמים. ואני שמעתי עליך שלמרות כל זאת אתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות בריבים וספר תורה מונח לך בחיקך מדוע אתה מסכן את נפשך? אמר לו ר' חנינא לר' יוסי: מן השמים ירחמו. אמר לו ר' יוסי לר' חנינא אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו! תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר התורה באש הואיל וכך אתה מתגרה בהם! אמר לו ר' חנינא לר' יוסי: רבי מה אני לחיי העולם הבא האם יש לי חלק בהם? אמר לו ר' יוסי כלום האם מעשה טוב (של נסיון) בא לידך? אמר לו ר' חנינא: מעות של סעודת פורים שלי נתחלפו לי פעם במעות של צדקה שחשבתי בטעות שהמעות שהנחתי לסעודת פורים היו מעות של צדקה וחלקתיים לעניים ולא חזרתי ונפרעתי מארנק הצדקה אף לאחר שהתברר לי שטעיתי: ר' חנינא בן תרדיון היה גזבר צדקה {עמוד קודם}, מדברת על זה הגמרא. היה לו כיס בצד, ששם היתה לו 'קופת העיר' – הצדקות של זה שהיה צריך לחלק בפורים. באותו בוקר, הוא הלך לכספומט, משך 2000 ₪ ושם בארנקו. בצהריים הגיעו עשרים עניים ליטול את הצדקה, ונתן לכל אחד מהם 100 ₪. הוא חוזר הביתה ופתאום: 'אויש, במקום לתת מהכיס של הצדקה, נתתי מהכיס שלי 2000 ₪ – נו, מה הבעיה?! אם אתה יודע שהוצאת מהכספומט 2000 ₪, קח מהכיס של הצדקה ושים בכיס שלך – תבצע העברה מכיס לכיס!... אלא, אמר ר' חנינא בן תרדיון לעצמו: "אם הקב"ה סיבב שאוציא מהכיס שלי 2000 ₪, אז הקב"ה רצה שהכסף הזה ילך לצדקה, ואם ככה, אני לא גובה את הכסף..."

אמר לו ר' יוסי לר' חנינא: אם כן היית מוכן לוותר על ממונך, מחלקך בתורה יהי חלקי ומגורלך במעשים טובים יהי גורלי.

בא המלבי"ם, ומבאר מדוע לא זכה דוד המלך לבנות את בית המקדש, ורק שלמה בנו זכה לכך:

כותב המלבי"ם (מ"א ה, יז) – כי באשר עיקר המצוה הזאת אינה הבנין עצמו, רק אם יבנו הבית יהיה לשם ה' בלבד, מבלי שום פניה חיצונית שיכוונו להשיג על ידו איזה כבוד או תועלת לעצמם, וכמו שדייק פה שמ"ש ג' פעמים 'לשם ה' אלוקי', 'לשם ה' אלוקי', 'לשמי', וידוע שקשה מאד על טבע האדם לעשות דבר שמצפה ממנו ריוח גדול ותועלת, ולא יפנה כלל להנאת עצמו רק יעשהו לשם ה', וכבר הובטח דוד ע"י נתן שע"י בנין הבית ימצאו מנוחה מן האויבים, כמ"ש בברכות {דף ז:}: **כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו, שנאמר (ש"ב ז, י) ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירגז עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה. ע"כ. שהבטיח לו שאחרי שיבנה הבית ימצאו מנוחה מאויביהם, וא"כ היה נמנע שיבנה דוד הבית ככוונה נקיה לשם ה' בלבד, באשר היה מצפה ג"כ התועלת שימצא ממנו לנוח מאויביו סביב שתו עליו כל היום. רק שלמה, שבלא זה היה שלום בימיו, והובטח ע"י נתן שיהיה איש מנוחה, היה נקל לו לבנות הבית ככוונה שלמה מיוחדת לשם ה' מבלי שום פניה חיצונית, וז"ש "אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכל לבנות בית לשם ה' אלוקי", ר"ל שלא היה יכול לבנותו ככוונה לשם ה' בלבד מבלי פניה חיצונית, מפני המלחמות אשר סבבוהו, והיה עולה בלבו בהכרח ג"כ תועלת עצמו, שבונה הבית מפני המלחמה, למצוא מנוחה מאויביו.**

אם ככה, נוכל כעת להבין:

"אמר רבי אבדימי ברבי יוסף, מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, וראש השנה ויום הכפורים וחג מכתא, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו"

נשאלת השאלה – למה?

כי המקיים מצות 'לקט שכחה ופאה' – מקיים מצוה נקיה; אין לו מזה שום טובת הנאה!

לכן, אומר לנו רבי אבדימי ברבי יוסף, שהמצוה הזאת נכנסה דוקא באמצע – בין שבועות לראש השנה – למה? כי לעתיד לבוא שיגיע המשיח, נקבל בחזרה שני רגלים חדשים – י"ז בתמוז ותשעה באב!

בזכות מה נקבל אותם??? בזכות שנעשה מצוות נקיות לשם שמים, כמו מצוות 'לקט שכחה ופאה'!

אומר המגלה עמוקות – אומר לנו הקב"ה: בשבת פרשת אמור, כאשר תעלה לתורה ב'פרשת המועדים' ותגיע למצות 'לקט שכחה ופאה' – תזכור היטב, שגם אני קיימתי ב'שדה שלי' מצות פאה – הוא הכותל המערבי! – ואז תכוון "כן ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום" – אותם מועדים, שלעתידי לבוא, יהיו ב"ז בתמוז ותשעה באב!

(הגר"ב רוזנבלום)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב)

כתב בספר 'מקדשי השם' שכתב הווייצנער רב שהיה שם במחנות השמד, ובזה נבין איך כל אלו המחנות הם קדושים אמיתיים.

הוא מתאר שם מה שהיה שם בראש השנה האחרון שלהם, בערב ראש השנה קיבצו את כל הנערים פחות מגיל שמונה עשרה למקום אחד, והגוי הרשע מנגלה ימ"ש תקע יתד ומקל באדמה, והיה המקל כצורת אות ד', ובאו כל הנערים מתחת לזה המקל, וכל מי שלא הגיע בגבהו לראש המקל, שלח אותו הרשע לצד השני, וסגרו אותם במקום מיוחד, וידעו כולם שהם הולכים לשריפה רח"ל. והיו בחורים שניסו להתרומם להגיע בראשם אל המקל, והרשע המרושע הרג אותם שם במקום, ימ"ש וזכרו.

לאחר שעשה הרשע את הסלקציה הנ"ל, אסף אלף שש מאות ילדים במקום המיוחד, וההורים שלהם הסתובבו בפחד גדול, וניסו לעשות השתדלות איך להציל את בניהם, והמקום היה מסובב עם קאפו ושומרים, וידעו שאם הם מוציאים אחד מהם, צריך להחזיר בחור אחר, כי המספרים היו צריכים להתאים כפי סדרם של הדייטשן ימ"ש, ומעט מהם נתנו להם שוחד להציל את בניהם והחליפו אחר במקומם.

מספר הווייצנער רב, בראש השנה בבוקר, ניגש אלי יהודי תמים, עשיר, אויבערלענדער, ושאל אותו כדברים האלה, יש לי בן יחיד שהוא סגור במקום המיוחד של הנידונים לשריפה, ויש תחת ידי הון רב לתת שוחד ולהציל את בני משם, אך בטוח אני, שאז יכניסו בחור אחר במקומו. אנא ממכם, תפסקו לי הלכה למעשה האם מותר אני להציל את בני באופן כזה, מה שיאמר הרב, אעשה.

עניתי לו ברעדה, איך אפסוק בדיני נפשות, אין כאן סנהדרין, איני יכול לפסוק לך. כי אם היו הרשעים מוציאים את בןך ואח"כ מכניסים אחר, היה

מקום לדון, אך כיון שנהגו הרשעים קודם להכניס אחר ואח"כ לשחרר את הפדוי, א"כ ממילא אין לי היתר לכך.

היהודי התחיל לבכות מאד ואמר, ברצוני שהרב יפסוק לי, מותר או אסור. ולא עניתי לו.

כיון שראה שאיני עונה לו תשובה. אמר האיש: אם אין הרב יכול להתיר לי להציל את בני, הרי שמצד ההלכה אסור לי לעשות כך.

אמרת לי, רבי יהודי, לא פסקתי לך דבר, לא הן ולא לאו, עשה כרצונך כאילו לא שאלת אותי כלל.

היהודי ענה לי כדברים האלה: 'רבי, אני עשיתי את שלי, מה שהתורה מחייבת אותי לעשות, שאלתי רב, אין כאן רב אחר במקום הזה. וכיון שאין אתם יכולים להתיר לי, הרי הוא סימן שאין בטוח לכם שמותר ע"פ הלכה, כי אם היה הדבר מותר, הייתם בוודאי מתיירים לי תיכף, וכיון שלא התרתם לי, הרי זה אצלי כפסק דין שאסור לי ע"פ הלכה, זה מספיק בשבילי. ממילא ישרף בני יחידי ע"פ התורה, והרי מקבל את הדין באהבה, ואיני עושה שום השתדלות להציל את בני, כי זהו רצון התורה'.

אין לנו שום השגה במעלת יהודי פשוט זה, נכדו של אברהם אבינו, הרי זה הרבה יותר מעקדת יצחק ששם דיבר הקב"ה עם אברהם אבינו, כאן אין הקב"ה מדבר עם יהודי זה, אדרבה מקבלים סטירות לחי מכל צד, ויש לו שאלה ע"פ הלכה אם מותר לו להציל בנו יחידי, והוא שואל ע"פ הלכה, אם בנו נשרף ע"פ הלכה הוא רגוע. והרב אומר לו, לא פסקתי לך, והוא מתעקש ולוקח את זה כפסק הלכה.

הרי היהודי הזה קידש שם שמים בחייו, באופן שאין לשער ולתאר.

עוד מספר הווייצנער רב שהיה לו שופר, והלך במסירות נפש לתקוע שלושים קולות מבאראק לבאראק, ובעל המקרא היה רבי יהושע פליישמן הי"ד, ואלו ה 1600 בחורים שהיו שמורים במקום המיוחד, התחילו לצעוק רבי רבי יבא נא אלינו לתקוע בשופר, ללכת לשם היה סכנה, כי הקאפ"ס לא נתנו להכנס לשם, והוצרכו לתת להם שוחד רב, [יש לדון איזה שוחד נתן, אם התיירו מוקצה מעות או נתנו שעונים של זהב] וכבר היה מאד מאוחר, שכבר היה היה רבע שעה לפני הזמן הנקוב של הרוצחים לשלוח את הבחורים לשריפה. ואמרת, יעבור עלי מה, ונתתי שוחד וקבלתי רשות להכנס לתקוע להם בשופר.

נכנסתי לשם, והם דרשו ממני לומר דרשה לפני תקיעת שופר כמנהג ישראל. דרשתי להם בענין 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', 'ואפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'. אך בתוך דברי קם אחד מהבחורים וצעק בקול גדול ונורא 'הרב מחזק אותנו בענין תקוה לרחמים, אך אני אומר לכם, אנו יכולים לקוות להכי טוב, אך להיות מוכן להכי גרוע, ולמען השם, אחי היקרים, הבה לא נשכח ברגע אחרון לצעוק בכונה שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ופתחו 1600 בחורים את פיהם וצעקו בקול שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. אח"כ תקעתי להם ל' תקיעות. ולאחר כמה דקות הובילו אותם לשריפה.

קידוש השם כזה הוא מש"כ הרמב"ם שהאדם מקדש שמו יתברך לא לסיבה מן הסיבות, גם במצב שהקב"ה נותן לקטב מרירי וגז נורא על בניו הטהורים, זהו קידוש השם שלא היה בשום דור, רק זה הדור זכה לקדש שמו יתברך הרבה יותר ממה שמקדישים שמו במרום, ה' ינקום דמם.

(הגרמ"י רייזמן)

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה" (כג, טו).

בכל מצוות התורה, מלבד עצם החיוב של קיום המצוה, ישנן טעמי המצוות, הבנות פנימיות וסודות נשגבים, עומק בתוך עומק, פנים בתוך פנים. אולם, בטעם של כל מצוה ישנו גם חלק של פשט. למשל: במצות תקיעת שופר כותב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ג): "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם". זהו רמז בדרך הפשט במצות שופר. גם במצות אכילת מצה מציינו טעם בדרך הפשט, וכפי שניסח זאת בעל ההגדה: "מצה זו שאנו אוכלין על שום מה" ... וכך בכל המצוות כולן.

מצות ספירת העומר היא לכאורה חידה סתומה. התורה מצוה עלינו לספור שבעה שבועות, ובכל שבוע שבעה ימים. אולם, מה סופרים ואיך סופרים? וכאשר סופרים ימים, האם ימים אלו הם ימים טובים או ימים רעים? כי יום, מעצם מהותו, הוא כלי שאפשר להכניס בו את הכל [גם אותו יום שבו נולד עמלק היה יום]. כמו כן, מהו הענין בשבעה שבועות שבע פעמים? ומהי משמעות הסכום הכולל של הימים והשבועות?

גם כאן ננסה לבאר את הרמז הפשוט שבדברים לפי הבנתנו.

בספר החינוך (מצוה שו) כתב: "משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה

בסיני ויקימיה... שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבודת... ומפני כן, כי היא כל עיקרון של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, 'כעבד ישאף צל' (איוב ז, ב) וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן... עכ"ל.

והקושיא מפורסמת, הרי כשסופרים לקראת דבר שמצפים לו סופרים את הימים שנותרו ולא את הימים שכבר חלפו עברו. ולמשל, ילד לפני בר מצוה יספור וימנה: כך וכך ימים נותרו לי עד לבר מצוה. כך גם לפי דברי החינוך, לכאורה היו צריכים להתחיל במנין ארבעים ותשע יום כנגד ארבעים ותשעת הימים שנותרו עד קבלת התורה, ואחר כך ארבעים ושמונה, וכך הלאה!

כדי ליישב קושיא זו נקדים דברים שכתב מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל במאמרו המפורסם בענין לימוד החומש, והדברים הם לאמיתה של תורה. התורה מספרת לנו שיעקב היה צריך לחכות שבע שנים כדי לשאת את רחל, ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" (בראשית כט, כ). ולכאורה קשה, הרי אנחנו יודעים שהטבע בדיוק הפוך, ככל שאדם יותר מחכה ורוצה בדבר, כך הימים שחולפים עד להשגתו נראים יותר ארוכים, יום לשנה יחשב. אלא בהכרח שמבואר כאן שיעקב אבינו קידש וטיהר את עצמו והכין עצמו לקראת הבנין של עם ישראל. ע"כ תורף דברי מרן הגר"א קוטלר זצ"ל.

וביאר דבריו כך הוא: משל לאדם שנוקק נואשות למליון דולר. אם יאמרו לו שבעוד מאה יום הוא יקבל מליון דולר הרי יהיה מאושר, אולם כל יום של המתנה יראה לו כנצח, שכן הימים נראים לו כמפרידים ומרחיקים אותו מהממון הנכסף. לא כן אם נוקק אדם למליון דולר, ויציעו לו עבודה, שמדי יום ישתכר באותה עבודה עשרת אלפים דולר, כך שבסוף תקופה של מאה ימים יהיה בידו סכום של מליון דולר - אצל אדם זה הימים יחלפו במהירות.

ומה ההבדל? כי כשאדם צריך מליון דולר ואומרים לו להמתין מאה יום, מאה ימים אלו הם ימי המתנה בעלמא, ימים ריקים בלי תוכן, ואם כן הימים האלו רק חוצצים בינו לבין הכסף. אבל אם מאה הימים האלו אינם ימי המתנה אלא אופן איך להרויח ולהשיג את הכסף, אז הימים אינם ריקים וחוצצים, אלא להיפך, כל יום הוא יום של בנין והתקדמות לקראת המטרה הנכספת, ובאופן כזה מאה הימים עוברים מהר מאוד, וכל יום של מאה הימים הוא יום של אושר, כי אם ידלג יום אחד הוא לא ישיג את מטרתו - את מלא הסכום.

כך היה עם יעקב אבינו. במשך שבע שנות המתנה יעקב אבינו בנה את עצמו, ולכן כל יום שעבר היה בשבילו יום של אושר, כי היום הזה עבר עליו בהכנה לקראת בנין בית ישראל, ממילא "ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה". כי "אהבה" זו עניינה, רצונו הקדוש והטהור של יעקב אבינו לאותו יחוד קודש בריך הוא ושכינתיה שיבוא מתוך נישואיו עם רחל, וכל יום שעבר היה תוספת נדבך בבנין זה. לכן שבע שנות עבודתו היו בעיניו כימים אחדים.

זהו גם ענין ספירת העומר. אילו היו ממתנים לקבלת התורה והיו סתם חמשים יום באמצע, ודאי שהיו מוניים את הימים שנותרו, כי היו מחכים שכבר יחלפו ויעברו ימים אלו המעכבים את קבלת התורה. אבל באמת, ימים אלו הם הרי ימי הכנה ובנין לקראת קבלת התורה. אחרי יום אחד של בנין נעשים ראויים יותר לקבלת התורה, ואחרי יומיים ראויים יותר, אחרי שלשה עוד יותר, וכך הלאה והלאה, עד שבמלאות ארבעים ותשעה ימים נעשים ראויים לחלוטין לקבלת התורה. זהו, אפוא, הרמז הפשוט במצוות ספירת העומר: אנחנו סופרים ארבעים ותשעה ימי בנין לקראת מתן תורה.

עד כאן ביארנו את הטעם והרמז למצות הספירה, דהיינו שהימים הם ימי בנין לקראת קבלת התורה.

אולם עדיין נותר לבאר את מה צריך לספור. האם לספור ימים של בנין של מידות טובות? שמא של התמדה? או תפילה - שמשך ארבעים ותשעה יום נתעלה במעלות התפילה? [ובשם הסבא מקלם זצ"ל מובא שהימים שסופרים הם כנגד המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. בימים אלו צריך לבנות את קנייני התורה]. ובאמת זו הערה גדולה מדוע לא כתוב מפורש מה הוא תוכן ימי הספירה.

ונראה לומר בזה בהקדם דברי המשנה (עוקצין סוף פ"ג): "עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, שנאמר 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא'. "יש" בגימטריא ש"י, ואם כן הקב"ה ינחיל לאוהביו ש"י עולמות. ויש לדקדק, הרי בפסוק כתוב "להנחיל אוהבי יש", אבל לא כתוב את מה הקב"ה ינחיל, ומנין ידעו חז"ל לקבוע שהכוונה היא לעולמות? אולי הכוונה היא לש"י אוצרות של כסף, או של זהב, או של נהרות אפרסמון? מנין ידעו חז"ל שהקב"ה ינחיל לצדיקים עולמות דוקא?

ונראה, שבכל מקום הרגילות היא לדבר כפי המטבע שהוא עובר לסוחר באותו המקום. למשל: כשאדם נכנס לחנות באמריקה ואומרים לו שחפץ

ושור ושה שרוע וקלוט, נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה'

ראיתי מוסר השכל בספר משחת שמן להג"מ רבי חיים שאול קאפמאן מגייטסעד זצ"ל, בפרשת אמור כתוב לגבי מומים שבקרבנות 'ושור ושה שרוע וקלוט, נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה', בהמה שאינה תמימה, שרוע היינו שאבר אחד גדול מחבירו, שלא כסדר הרגיל, וקלוט הוא מום בפרסת הרגליים שהיא סגורה ולא סדוקה, הגם שהיא טהורה לאכילה כיון שנולדה מטהור, אך לנדר לא יירצה. ופרש"י 'נדבה תעשה אותו לבדק הבית, ולמזבח לא ירצה'. והוא מדברי הגמ' במס' תמורה ובתו"כ.

והקשה רמב"ן והרי שייך נדר ונדבה לגבי מזבח ונדר ונדבה לגבי בדק הבית, נדר הוא כשאומר 'הרי עלי', נדבה הוא כשאומר 'הרי זו', ושני האופנים שייכים הן לגבי מזבח והן לגבי בדק הבית, וא"כ מה זאת שנקט הכתוב לקרוא למזבח בלשון נדר ולבדק הבית בלשון נדבה, כששניהם שייכים הן במזבח והן בבדק הבית?

ותירץ הרמב"ן שזאת בעבור שרוב נדבות הם לבדק הבית, שהרי בנדבת המשכן שהיה לבדק הבית לא הוזכר לשון נדר, אלא 'כל נדיב לבו יביאה', וכ"כ לגבי בנין בית הראשון, שאמר דוד המלך 'אני ביושר לבבי התנדבתי', וכן בבית שני בספר עזרא פ"א פסוק ד' 'הנדבה לבית האלקים', 'כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית השם', כל אלו הם לשונות של נדבה. כי המנהג הנותנים לבדק הבית כי בנדבה יביאו. ולפיכך כל מקום שזכיר נדבה סתם, הוא לבדק הבית.

משא"כ בקדשי מזבח מצאנו שהזכרו בפסוקים בלשון נדר ולא נדבה, כמו 'נדרי להשם אשלם... לך אזבח זבח תודה', הרי שבקרבן תודה קרא לו לשון נדר ולא נדבה. וזאת כי הנותנים למזבח דרכם להביא בנדריים, שאומרים 'אם יצליחני אלקים אבוא לפניו בעולות'. וכ"כ 'עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך', 'אבוא ביתך בעולות אשלם לך נדרי', הרי שבכל מקום שזכיר קרבנות למזבח אמר לשון נדר ולא לשון נדבה.

ועדיין צריכין אנו למודעי מדוע באמת כתוב בפסוקים לשון נדר במזבח ולשון נדבה לבדק הבית? וביאר רבי חיים שאול דבר נפלא, כי החילוק בין נדר לנדבה שהנודב תופס בהמה העומדת לפניו ואומר הרי זו, לעומת הנדר שמקבל אחריות עליו להביא הדבר לה'. והנה כשאדם רוצה לתת בהמה למזבח, אילו היתה עומדת בהמה כנגדו ואומר 'הרי זו', הרי מצוי מאד שהיא בעלת מום, ונמצא שלא קיים מצותו, וכנודע מש"כ בשו"ע הרב ששלושים יום קודם חג שואלים ודורשים בהלכות החג, בעיקר היו לומדים הכל הלכות מומין לבדוק ולחפש ולמצוא בהמה תמה לקרבן.

ולכן כשעלה על לבו להביא קרבן למזבח ה', אינו אומר על בהמה שלפניו 'הרי זו', שאילו לא תהיה תמה, נמצא שלא הביא קרבן להש"ת, לכן דרך הנודר קרבן לומר 'הרי עלי', כי הנודר אינו מקדיש את בהמה שלפניו, אלא מקבל אחריות להביא בהמה תמה למזבח. משא"כ לבדק הבית לא שייך לומר 'הרי עלי' אלא 'הרי זו', כי אין זה כבוד לומר 'הרי עלי' על בעל מום שרוע וקלוט, אלא 'הרי זו', ואיך שתהיה, יתן אותה לבדק הבית.

יש לו זמן לכתוב חדושי תורה מסודרים. מה עשה, לקח קולמוס וכתב כמה שורות בקצרה, 'ערבובי דברים', איני יודע אם היה בדעתו חלום שעוד יבא זמן ויסדר הכל ויתבסם באריכות. אפילו אם כן, הרי הקב"ה נתן לנו ספריו הקדושים באופן כזה. לא נאמר שהם כשרים רק לבדק הבית, שהרי בני ישראל נתעלים לעבודת ה' כעבודת המזבח מתוך דבריו הללו. אלא שיש לנו ללמוד ממהלך מחשבתו, שיש לתפוס במהירות מה שיכולים, ולא לחכות לדברים שלמים.

מחכה בתור? תתפוס חצי משנה, חצי פרק תהלים, לנדבה תעשה אותו, אף שאינו שלם. אדם נמצא באיזה מקום ויש שם רק משניות של אשכול עם ביאור רע"ב ועיקר תוס' יו"ט, והוא רוצה ללמוד בעיון עם הר"ש והרא"ש ורע"ק"א, אין הכי נמי, לנדר לא ירצה, השאיפה צריכה להיות בהרחבה, בהרחבה גדולה לפי כשרונו, אך נדבה תעשה אותו, כל אשר תמצא לעשות בכחך בזה הרגע, עשה. אדם יושב בתור חצי שעה אצל רופא, יש שם משניות קטן עם ביאור קהתי רח"ל, ויש לו כל מיני ערבובי דברים בראש, האם זה נקרא ללמוד? אין הכי נמי שלנדר לא ירצה, אך לנדבה כשר אפילו שור ושה שרוע וקלוט, ודי"ל.

ואין עסקינו לדבר ממומי אחרים, העיקר לבדוק המומים של נפשנו, גם כשמוצאים שאנו שרועים וקלוטים, הלב קלוט ואטום, ואבר אחד גדול מחבירו בגאווה סרוחה, ואחד אבר קטן מחבירו בשפלות יתרה וענוה פסולה, כיון שאיני יכול לעשות רצון ה' בלב שלם וטהור, אעשה מה שאני יכול עם לב מעורבב קרוע ושרוט.

וכן בכל דבר ודבר, לדוגמא בחינוך הבנים, בוודאי היה מן הנכון להקדיש בכל יום זמן איכות לדבר עם הילדים להשפיע עליהם אהבה ואמונה, אך מי שיחכה למצוא זמן נכון לזה, ורק אז יחנך את הבנים, לפתע כבר פרחו הילדים מן הקן וכבר בנו בתים והם כבר גם עסוקים ואין להם זמן לחנך את הנכדים. וזאת משום שהמתין לזמן מיושב לחנך את הבנים.

מה שכן צריך לעשות זה כמו השפת אמת 'אכתוב בקיצור', בין תנור וכיריים לומר מלה טובה לילד זה, ובין פקודה לפעולה לחזקו ולעודדו ולשבחו, ולומר לו בפה מלא וקצר 'איזה אידיש נחת יש לי ממך'. אם אין לי זמן לסדנאות חינוך בת 88 מפגשים, 'אחנך בקיצור'. 'נדבה תעשה אותו'. לא שזוהי הדרך, כי לנדר לא ירצה, בוודאי צריך לכסוף לשלימות, אך בינתיים אעשה מה שאני יכול לעשות.

וכן בקדושה ובלימוד התורה ובכל ענין בעבודת ה', כל מה שאינך יכול לעשות בשלימות, אל תתייאש לומר שאיני שייך כלל לקדושה ולתורה, אלא תתפוס מה שאתה כן יכול. אם יראה אדם בספה"ק אור המאיר מה שאדם היה צריך באמת לעשות בעבודת ה' בלב טהור, ימצא שכל עבודתו מלאים מומים קשים מאד, וכמו שנתבאר לעיל 'הוי מחשב הפסד מצוה', שצריך לחשוב החסרונות שהיה בכל מצוה שעשה, הרי ממוחשבות כאלה יכולים בני דורינו להתייאש ולהרפות לגמרי ח"ו.

הקב"ה 'קונה הכל', גם מצוות שאינם שלמים, אלא למחצה שליש ולרביעי לזאת עלינו לזכור היטב 'לנדבה תעשה אותו', אם לא אוכל לעלות עד עולם האצילות ממש, אשמח עם התפילה שעולה לאצילות דעשיה. אם רבה"ק מוכיחים אותנו שאם היה פניה אחת, הכל נדחה לחוץ, אמתיים דבריהם כלפי קרבן למזבח, אך לנדבה לבדק הבית, מקבלים גם בעלי מומים בשמחה ואהבה. אחנו יהודים של בדק הבית, גם זה מצוה דאורייתא. וגם זה עולה לרצון ולנחת רוח לפני ה', לנדר לא ירצה, לא שאנו מקבלים על עצמנו להיות כך תמיד, אך לנדבה תעשה אותו. אולי טוב לחזור על זה בכל יום בחשבון הנפש שלפני התפילה 'ושור ושה שרוע וקלוט - נדבה תעשה אותו'.

אמרו בשם אחד מחסידיו ירושלים ת"ו זצ"ל, שאחד מהשבחים של הקב"ה שהוא 'קונה הכל', כביכול כל מה שתתן לו בעבודת ה', הוא קונה בשמחה, ויש לו נחת רוח ממך, גם כשאינך לך יהלומים אמיתיים, יקנה ממך קריסטלים פשוטים, ובימינו אולי אפילו פלסטיקים מזויפים. נדבה תעשה אותו.

(הגרמ"י רייזמן יום ו' אמור תשע"ט)

ונמצא שמה שאדם מקבל על עצמו להביא אחר כך להשי"ת, קבלתו להביא דבר שלם ותם בלי שום חסרון, ומה שאדם נותן עכשיו ממה שלפניו, מתנדב אפילו בעל מום, העיקר לתת משהו להשי"ת. יהיה מה שיהיה.

ומכאן נלמד יסוד גדול בעבודת ה', כשאדם רוצה לעשות נחת רוח להשי"ת בתכלית השלימות, ויושב ומצפה מתי יבא היום הגדול שלא יהיה עליו שום טרחה וטרדה, כבר אמר הרה"ק מקאצק 'שמא לא תיפנה', אולי הקב"ה רוצה ממך עבודה של 'לא תיפנה', כמו שאתה עכשיו, כך תעבוד את השי"ת, אפילו אם אין זה בשלימות.

אך זה שייך רק בבחי' נדבה 'הרי זו', משא"כ בבחי' נדר, שאדם מקבל על עצמו לעבוד את השי"ת, שם צריך שתהיה מחשבתו ורצונו וחשקו להיות בתכלית השלימות כרצונו ית', ולמעשה מה שקורה בשטח, תנדב מה שאתה יכול, שלם או בעל מום, יהיה מה שיהיה, תתפוס מה שאתה יכול לעשות תנועה אחת להשי"ת.

ולכן לגבי נדר מדובר מבהמה תמה, שתהא קרבן למזבח ה', ולגבי נדבה מדובר לבדק הבית אפילו בעל מום. מי שאומר 'הרי עלי להביא שרוע וקלוט', אינו מן הישוב. כי רצונותיו של אדם צריכים להיות לכתחילה בהשתוקקות נמרץ לזכות לקיים רצונו ית' בתכלית השלימות. זהו בבחינת נדר.

ובזה מיושב שגם שהן במזבח והן בבדק הבית שייך לשון נדר ולשון נדבה, אמרה תורה, שאם עומדת בהמה בעלת מום לפניך שפסולה למזבח, תנדבנה לבדק הבית. ואל תאמר שכיון שאינה כשרה למזבח, ממיילא לא תתננה כלל. אלא תעשה נחת רוח פשוט שאתה כן יכול לעשות אפילו במצב כזה, אם לא תם למזבח, שיהיה בעל מום לבדק הבית.

וכן בעבודת התפילה, כשנראית לפניך כבעלת מום, במחשבות פסולות ומבולגנות, אל תשליך את התפילה לאשפה וחסל, חס ושלום, אלא תאמר, שהגם שאינה תפילה תמימה לעלות כקרבן שלם לפניו ית', לכל הפחות אתנדב כמה מלים בכונת הלב, נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה. הן אמת שלא תסתפק במועט לומר שכך יהיו תפילותיך לעולם, חס ושלום, כי לנדר לא ירצה, אך נדבה תעשה אותו עכשיו בתפילה זו.

וענין זה הוא יסוד גדול בכמה דרכים, כשאדם עושה חשבון נפשו ורואה שהמצב נורא ואיום, מלא מומים מכף רגל ועד ראשו, וכמ"ש בבאר היטב 'כל אשר יהיה בו מום לא יקרב', לא יקרב לתורה ותפילה, והאריז"ל גילה שכל חטא עושה מום ופגם בנפש האדם, אל יאמר אדם שמשום כן לא יתפלל כלל ח"ו, כי אם אינו כשר למזבח, לכל הפחות יתננה לבדק הבית. כמבואר בתוס' אחרון דמסכת מנחות 'ואישי ישראל ותפילתם', שהתפילה כקרבן הנפש לפני ה', 'תמיד כיון שרואה את עצמו כבעל מום, אומר לו הקב"ה, 'נדבה תעשה אותו', 'נדר כל מה שאתה יכול להביא, אך 'לנדר לא ירצה', אל תחשוב שכך תנהג כל ימי חיך, אבל עכשיו תוכל לנדב מה שאתה יכול לבדק הבית, שגם זה עולה לגבוה.

מסופקני אם מותר לצרף לזה ענין נוסף, ואם שגיתי ה' הטוב יכפר בעדי, פעם אחת נפגש השפת אמת עם אחד ממקורביו שהיה גברא רבא ומתמיד עצום בתוה"ק, ושאל אותו השפת אמת 'האם אתה כותב חידושי תורה', אמר לו הלמדן שאין לו זמן לכתוב מערכות וחידושי תורה, אמר לו השפי"א 'אז כותבים בקיצור... 'איך שרייב אויך בקיצור'.

והנה השפת אמת עצמו זכה לכתוב ספריו הק' המאירים כשמש בצהריים, ומאירים עיני ישראל מבקשי השם, והוא אינו מתבייש לכתוב כ"פ 'אכתוב בקצרה... ערבובי דברים... והיתר נשכח ממני'. אנשים מסודרים מדי, לא יכתבו חידושי תורה, בפרט בספר שעתידים להדפיסו לכל ישראל, רק אם יהיו לו כמה שעות לכתוב בישוב הדעת, כשהכל יהיה פרפקט ומסודר להפליא, וזה גורם שלפתע מכריזים על ההלויה שלו, ולא כתב שום דבר ממה שנתחדש ונתברר אצלו בעבודת ה', וזאת משום הרצון שלו שהכל יהיה מסודר ומושלם להפליא. וזאת משום שעבודתו רק מה שיהיה בבחינת נדר שלם ולא נדבה.

אילו היה רבינו השפת אמת מתעכב מלכתוב דבה"ק רק כשהיה זמנו פנוי לכתוב מסודר, לא היה לנו היום ספרי השפת אמת בעולם, והעולם היה חסר אורה ושמחה ודרכי עבודת ה' לכל ישראל, שהרי היה רבי גדול לחסידים רבים, המונים המונים באו לשפוך לבם, היה יושב ושומע צרות ישראל, איך

בדרך הדרוש

וצריך לומר עפ"י תוס' פסחים (ק"ב ע"ב ד"ה רב) אמאי ביו"ט לא תיקנו בשמים, ואם נאמר דביו"ט ליכא נשמה יתירה א"כ אם יום ראשון הוא יו"ט ליתקנו בשמים במוצאי שבת שהוא יו"ט. ותירץ הרמב"ן בדאמת גם ביו"ט איכא נשמה יתירה, רק במוצאי שבת אמרינן כיון ששבת וי אבדה נפש [ביצה ט"ז], אבל במוצאי יו"ט אין נאבד הנפש ונשאר אצלו, דקדושה שה' נותן על זמן ככלות הזמן נאבד הקדושה, אבל קדושה שישיראל בעצמם נוסטין נשאר אצלם ושבת קביעא וקיימא, משא"כ יו"ט בית דין מקדשים ולכן נשאר, ואתי שפיר במוצאי יו"ט לא תיקנו בשמים שאין הנפש נאבד, ובמוצאי שבת שהוא יו"ט ג"כ לא תיקנו בשמים כיון דגם

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי: (ב, ב) ראיתי דבר נפלא מהגאון הקדוש מסוכוטשוב ז"ל האבני נור, בהא דיומא (כ"ח). קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, והקשו בתוספות ישנים [ד"ה אפילו] למה נקט האי אמאי קילא טפי מכולהו, דהא דצריך עירובי תבשילין משום דאין יו"ט מכין לשבת דכרבה קיימא לן בפסחים (מ"ו), וקשה למה אין יו"ט מכין לשבת הא יו"ט קדושה קלה דמותר מלאכה אוכל נפש ושבת חמורה, ולמה לא יהיה מותר להכין מקדושה קלה לחמורה: